

Rakstītajam vārdam vislielākais spēks

Annenieku pagasts var dižoties - tas ir vienīgais novadā, par kuru ir tik daudz laikmetu liecību, cilvēku un vietu stāstu sameklēts, apkopots un grāmatās aprakstīts. Un to visu par saviem līdzekļiem ir paveicis viens cilvēks - Annenieku pagasta iedzīvotāja BIRUTA LAIJERE.

Gandrīz 500 lappušu biežā, vērienīgā Annenieku pagasta hronika «Ar saknēm Zemgalē», ceļvedis pagātnē «Zudušo māju atmiņu stāsti» un tā otrā grāmata «Atmiņu varā», «Zebrus ezers un tā apkārtnes burvība» - iespējami, lai neteiktu vairāk. Arī dzejas grāmatas, romāns un dzimtas hronika - arī par to šajā sarunā.

- Esmu pārliecināta, ka rakstītajam vārdam ir vislielākais spēks. Paaudzes mainās, cilvēki aiziet, notikumi aizmirstas, atmiņu stāstījumi nepierakstīti pazūd. Vien grāmata paliek, un to varēs lasīt vēl pēc 100 gadiem. Tāpēc tikšanās reizēs vienmēr un visiem saku - rakstiet savu dzimtas hroniku! - saka Biruta Laijere. - Ja gribam saglabāt vēsturi, tas jādara, cik vien ātri iespējams. Cilvēki aiziet, un tad jādomā - nu, kur mēs bijām agrāk? Kāpēc nepajautājām?

- Jūsu darbs novadpētniecībā sākās ar vissmagāko un biezāko grāmatu - ar Annenieku pagasta hroniku.

- Lūk, to es noteikti gribu pateikt: lai nodarbotos ar novadpētniecību, ir svarīgi pašam būt šajā vietā un izdzīvot notikumus. Esmu piedzimis Annenieku pagasta Tuškos un izgājusi tikai nelielu dzīves aplīti tiem apkārt. Ilgus gadus man bija dzīvoklis Kaķeniekos, bet nu atkal līdzās savu vecāku mājvietai esmu izveidojusi savu ligzdu. Ja man stāsta par kādu vietu vai notikumiem, es uzreiz varu iedomāties, kur tas ir, kā tas notika, un rakstīt arī no sava viedokļa. Varu arī apšaubīt, vai ir pareizi dokumentēts. Tas man ļoti palīdzēja, rakstot pirmo grāmatu.

Visu savu apzināto mūžu esmu krājusi daudzus materiālus. Bija saglabāti arī vietējās avīzes, tolaik «Komunāra», eksemplāri. Atvilktnes pilnas, skapis pilns. Kad Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātē pabeidzu viengadīgos rakstniecības teorijas un prakses kursus, likās, ka nu ir pienācis laiks visu sakrāto apkopot grāmatā. Kamēr vēl vadīju Annenieku attīstības biedrību, 2009. gadā uzrakstīju projektu datorzinību apgušanai. Kopā ar jaunākiem dalībniekiem mācījos arī pati strādāt ar datoru. Tolaik datortāls mūsu mājās bija liels notikums, mācījos rakstīt, sākums nebija viegls.

Mūžs ir pagājis aktīvā darbībā, esmu pieradusi vienmēr būt kustībā. Vasarā darbu savā saimniecībā pietiek arī pensionāram, bet ziema ir brīvāka. Tad arī sāku rakstīt pagasta hroniku. Neesmu ne pētniece, ne zinātniece. Mana doma bija šo izkaisīto informāciju, sākot no sendienām līdz pat mūsdienām, par pagasta dabu, muižām, kara laiku, kolektīvi-

zāciju, atmodas laiku un par cilvēkiem apkopot vienā grāmatā. Izmantoju literatūras un preses materiālus, vietējo cilvēku un bijušo pagasta iedzīvotāju liecības. Tā kā pati dzīvoju Kaķeniekos un strādāju bērnu dārzā, redzēju, kā cēla ciematu, kā mainījās priekšniecība, kāda bija dzīve padomju laikā un kā ir tagad. Tas viss man bija zināms, tomēr ar to vien nepietika.

Ļoti bieži strādāju Jelgavā, Zemgales zonālajā arhīvā, kur grāmatai ieguvu ļoti daudz materiālu. Esmu pateicīga arhīva meitenēm: viņas man kaudzēm nesa no pagrabiem Annenieku pagasta dokumentus - protokolus, lēmumus, represēto personu sarakstus. Bija vajadzīgi divi gadi, lai to visu secīgi apkopotu grāmatā. Tā iznāca 2011. gadā.

- Un jau pēc diviem gadiem sagaidījām nākošo grāmatu par teiksmaino Zebrus ezeru un tā apkārtnes bagātīgo kultūrvēstures slāni.

- Tai laikā nodibinājām biedrību «Zebrus draugi». Sākumā bijām ļoti aktīvi, notika dažādi pasākumi, rīkojām talkas. Un tad radās ideja - rakstīsim katrs savu stāstu par ezeru, saliksim tos kopā un publicēsim grāmatā. Paiet gads, es vācu materiālus savam stāstam, bet neviens cits neraksta. Tad saņēmu dūšu un nospriedu - bet kāpēc ne es?

Protams, zināšanu par Zebrus ezeru man nebija daudz. Atkal vajadzēja meklēt informāciju. Man daudz palīdzēja Ineses Laurītes, kura tolaik strādāja Dobeles bērnu bibliotēkā, savāktais materiāls. Šis materiāls, jau daudz kārt papildināts, atrodas Dobeles centrālajā bibliotēkā. Pateicoties Intai Tuzai, man bija iespēja visu izpētīt, kā rezultātā atradu ļoti daudz materiāla, kas saistīts ar Zebrus ezera apkārtni.

Grāmatai devu nosaukumu «Zebrus ezers un tā apkārtnes burvība». Ap ezeru ir četri pagasti - Bikstu, Zebreņu un Annenieku pagasti un nedaudz arī Īles gals, tāpēc ļoti noderīgas bija Maldas Norvaišas zināšanas par Zebreņu pusi. Aivars Kalniņš no jauna uzmērija Spārnu kalnu Īles pusē, kas atšķiras no iepriekšējiem mērījumiem. Daudz palīdzēja Dobeles Novadpētniecības muzejs un Dace Blūma. Daudz nozīmīgu grāmatu par arheoloģiju varēju paņemt no Dobeles centrālās bibliotēkas.

Man bija cieša saistība arī ar arheologu Juri Urtānu - viņš man sūtīja vietu aprakstus vēstulēs un kartes, izmantoju viņa grāmatas. Daudz materiālu grāmatai dabūju arī Latvijas Nacionālajā digitālajā bibliotēkā, kurai tad vēl bija brīva pieeja. Šodien mani vairs nelaiž iekšā.

Biruta Laijere.

Grāmatas beigās ir publicēts Annenieku pagasta zudušo māju saraksts. Tās apzināt palīdzēja mans kaimiņš Ojārs Skujiņš. Ļoti daudzas viensētas tika sagrautas Otrā pasaules kara laikā, kad te pāri gāja fronte. Salīdzinot mūsdienu pagasta karti ar 1936. gada karti, radās priekšstats, cik daudz māju vairs nav. Vecajiem cilvēkiem palikuši vairs tikai nostāsti un atmiņas par tām, bet laiks nenovēršami izdzēš arī tās. Un radās ideja nākošajām grāmatām, ko nodēvēju par ceļvedi pagātnē.

- Precizēsim - pirmā ir «Zudušo māju atmiņu stāsti», otrā - «Atmiņu varā».

- Jā, man bija karte, zudušo māju saraksts, bet nebija stāstu par tām. Šo māju vietā tagad ir rapša un kviešu lauki.

Pirmajā grāmatā esmu izstaigājusi visus Annenieku ceļus. Ziniet, visgrūtākais bija atrast cilvēkus. Sākās sazvanīšanās, kas prasīja ļoti daudz laika. Izrunājos pa telefonu, pierakstīju stāstīto, lūdzu, lai atsūta fotogrāfijas. Ir arī stāsti, kurus publicēju, nezinot ne cilvēkus, ne mājvietas, un tāpēc es neuzņemos atbildību par faktiem. To man ir stāstījis konkrēts cilvēks, un tā ir viņa atbildība. Protams, atmiņa var pievilt, katram savs skatījums uz notikumiem, un vēlāk ir arī gadījies dzirdēt, ka tā tomēr nebija, ka man tante stāstīja ko citu. Gadījās arī cilvēki, kuri sākumā atteicās kavēties atmiņās, bet, kad pirmā grāmata bija publicēta, atzina - ja būtu zinājis, ka tu tā raksti, es arī būtu pastāstījis.

Otrajā grāmatā «Atmiņu varā» ir publicēti tikai man uzticētie dzimtu stāsti.

- Jūsu dzimtas hronika, jādodomā, ir personiskāks pētījums un stāsts par aizgājušiem laikiem.

- Lai saprastu, kāpēc es to darīju, jāpastāsta par savu bērnību.

Kad man bija četri gadiņi, nomira tētis. Viņš bija no Priekules, no Asītes puses, kristīts Embūtes baznīcā. To es zināju. Kad man bija 16 gadu, nomira arī mamma. Mēs palikām vieni, kopā pieci bērni. Teikšu īsi - ļoti grūti gāja, bet bija jādzīvo. Tikai lielā māsa pilngadīga, lielais brālis armijā. Jaunākajai mātai 10 gadu.

Tuvākie radi mums bija Dagdas pusē, tos mēs nezinājām, Zemgalē neviena. Bijām tikai mēs, pieci bērni, no kuriem trīs skolnieki, un neviena pieauguša. Mūsu dzimtas stāstus neviens mums nestāstīja, jo vienkārši nebija neviena, kas tos stāstītu.

Vienmēr esmu domājusi par mūsu dzimtas saknēm. Vēlāk sapratu, ka neko nevaru pastāstīt meitām, mazbērniem un mazmazbērniem. Man ir divas meitas, trīs mazbērni un četri mazmazbērni. Jau lieli. Daudz ko pati atceros no bērnības, palīdzēja senās fotogrāfijas, kuru aizmugurē plašs apraksts par redzamo. Vēlāk sāku meklēt ziņas mājas lapā raduraksti.lv, kur atrodami baznīcu grāmatu saraksti. Ātri vien atradu visu par tēti - kad un kur kristīts. Tad es cēlu augšā Embūtes baznīcas vēsturi. Blīdenē atradās arī tante, kura daudz ko pastāstīja.

Latgales pusē par mātes dzimtu uzzināt palīdzēja Latgales bibliotēku darbinieces - ļoti atsaucīgi cilvēki. Kopīgiem spēkiem atradām cilvēkus, kuriem ir mūsu vectēva Ādama uzvārds, arī Dagdas baznīcas grāmata palīdzēja. Kopā ar foto hroniku sanāca grāmata. Manas dzimtas hronika. Tā ir izdota tikai 40 eksemplāros, lai varu uzdāvināt saviem bērniem un radiem. Neiedevu nevienai bibliotēkai.

- Vai tiešām visas grāmatas ir tapušas par jūsu naudu? Jābūt pietiekami turīgam cilvēkam, vai ne?

- Esmu arī (smejas). Mana pensija ir 260 eiro. Kaut darba stāžs ir vairāk nekā 30 gadu, bet vispār strādāju no agras bērnības. Sociālais uzkrājums no 1996. gada līdz aiziešanai pensijā bija ļoti niecīgs, kas būtiski iespaidoja manu pensiju.

Jā, visas grāmatas, izņemot vienu, ir izdotas par manu personīgo naudu. Novada pašvaldība finansiālo atbalstu vienmēr atteica. Naudu kaut cik atpakaļ dabūju, pārdodot grāmatas. Visas grāmatas ir aizgājušas pie lasītāja, ir pat pietrūcis. Annenieku hroniku izdevu divas reizes. Protams, ka darbu un izdevumus tas nenosedza. Vien grāmatai «Zebrus ezers un tā apkārtnes burvība» tika piešķirts Kultūrkapitāla atbalsts 800 eiro vērtībā. Tad šo grāmatu iedevu visām novada skolām.

Man ļoti daudz palīdz mazmeitiņa Olita: es viņai atdošu jau saliktu tekstu un viņa tālāk visu noformē un menedžē visu procesu. Pirmās grāmatas izdošanā daudz palīdzēja Māra Horna. Viņa gan salika tekstu, gan laboja manas gramatiskās kļūdas. Pārējām grāmatām literārie redaktori bija Rūta Jēkabsons un skolotāja Santa Karlsons, kas man ir kaimiņos.

- Parunāsim nedaudz arī par dzeju!

- Pantiņus sāku pierakstīt, kad jau biju pusmūžā. Rakstīju sev, bet tad parādīju savu dzejoļu burtnīcu toreizējai Dobeles literārās biedrības vadītājai Līliānai Cirsei, un viņa ieteica pamācīties Filoloģijas fakultātes viengadīgajosursos. Svētīgas bija Janīnas Kursītes lekcijas - Dzejas teorija. Dzejas meistarklasē mācījos pie Aivara Eipura. Apguvām arī prozas rakstīšanu. Pirmā dzejoļu grāmata «Avotu valoda» bija kopdarbs ar Intu Balčūnu un Gunitu Geini. 2012. gadā iznāca mana dzejas izlase «Vēja atnestas skaņas». Diemžēl savu dzeju esmu izdevusi tikai vienā krājumā, vairāk laika ir veltīts novadpētniecībai.

Tā kā Dobeles literārā biedrība sadarbojas ar Jelgavas biedrību «Pieskāriens», mani uzaiņāja arī uz to. Šogad 15. reizi ar saviem dzejoļiem esmu dzejas kopkrājumā «Zemgales vācēlīte». Publicējos arī «Spārnu» almanahā.

Dažkārt dzejnieki stāsta - dzejolis pats atnāca no augšas, celos un pierakstīju to. Man tā

(Vēl - 8. lappusē)

Foto no Birutas Laijeres personīgā arhīva.

MAF

Mediju atbalsta fonds
Projektu finansē Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem
Par lappuses saturu atbild raksta autors